

intelligendum est de inhærentia accidentis, quatenus est modus ab ipso accidente distinctus. Idem in motu et aliis modis accidentalibus entium. Et ratio generalis est, quia in his omnibus est propria actualitas realis, distincta a re, quam modificat, et quia fieri potest per distinctam efficientiam et influxum realem, ergo qualem habent entitatem distinctam, talem etiam habent actualem existentiam. Et confirmatur. Nam accidentia habent diversam existentiam a substantia, solum quia habent diversam entitatem a substantia, cur ergo non poterat illam habere modi reales, sive accidentales, sive substantiales sint.

10. *Evasio præcluditur.* — Respondent, in aliis modis realibus, qui non sint modi existentie, habere hoc locum, non autem in modis existentie, id est, qui modificant rem, vel naturam, quatenus existens est, terminantque existentiam ejus. Quia una existentia non potest esse modus alterius existentie. At hoc nec verum est, nec quidquam refert ad rem præsentem: nam existentia actualis nihil aliud est, quam actualitas uniuscujusque rei in esse entis realis, transcendentaliter sumpti, id est, prout comprehendit propria entia et modos reales entium, ergo sicut potest una forma actu existens esse modus alterius rei existentis, ita una existentia potest esse modus accidentalis existentie, vel existentia personalitatis, ut sic, est modus existentie solius nature, et sic de aliis. Quod si existentiam ipsam consideremus ut distinctam a proxima entitate, vel modo, et ad illam comparetur tanquam ad essentiam potentialem, cujus est existentia (sive re, sive ratione distinguatur) sic concedi potest, existentiam immediate tantum esse modum essentie, vel quidditatis, seu forme, cujus est existentia, ipsam vero formam esse modum alterius entis. Atque ita in præsentem, existentia relativa immediate considerari potest tanquam modus ipsius relationis, quam constituit in esse forme et entitatis actualis, ipsa vero relatio est, quæ proxime concipitur ut forma, vel modus naturam terminans, vel constituens personam.

11. *Alia confirmationes.* — Denique potest hoc fundamentum variis modis explicari et confirmari. Primo, quia essentia et relatio divina concipiuntur a nobis, ut ratione distinctæ et utrumque extremum concipitur, ut actuale ens et non ut potentiale tantum: ergo in utroque extremo concipimus existentias ratione distinctas, quia nihil potest concipi ut ac-

tuale ens, quin concipiatur ut includens existentiam. Quod argumentum maxime urget contra eos, qui existimant, essentiam divinam non includi in conceptu relationis præcise intellectæ, quia negari profecto non potest, quin in conceptu relationis aliqua existentia includatur. Verumtamen etiam absolute procedit ratio, nam esto, relatio includat essentiam, tamen nostro modo intelligendi illi aliquid addit, quod pertineat ad ens actuale, et ideo necesse est, addat etiam existentiam ratione distinctam.

12. Secundo, quia paternitas est veluti quædam forma Patris, ergo dat illi aliquod esse, quod non est esse essentie, nec potentiale; est ergo actuale et existentie. Dici potest dari medium, scilicet esse personale, vel esse relativum. Sed hoc revera non est medium, nam in hoc esse personali, seu relativo potest considerari sola formalis ratio quasi quidditativa illius, vel considerari potest, quod sit quoddam esse actuale in rerum natura, et hoc modo esse personale est contentum sub esse existentie, nam hoc est veluti transcendens necessario inclusum in omni esse reali in actu.

13. Quod potest tertio declarari in Filio (et idem est cum proportionem de Spiritu sancto); nam Filius per suam generationem accipit a Patre et esse Dei et esse Filii, inter quæ prout ratione distinguuntur, potest hæc diversitas considerari. Nam esse Dei non producit, sed communicatur, supponitur enim in Patre, et idem communicatur Filio, esse autem Filii, ut sic, non supponitur, sed producitur seu producitur cum ipso Filio, ergo necesse est illa duo esse ratione distingui, quandoquidem tam diverso modo esse intelliguntur. Necessarium idem est, utrumque pertinere ad esse existentie, quod quidem de esse Dei manifestum est, de esse autem Filii probatur, quia omne esse, quod terminat aliquo modo realem et actualem productionem, est esse existentie realis.

14. Denique existentia, ut sic, etiam in creaturâ abstrahit ab absoluta et respectiva, falluntur enim, qui putant existentiam relationis realis ut sic, esse actum quemdam absolutum, etiamsi ipsa forma relativa sit, hoc enim repugnat, quia esse provenit a forma, et est illi proportionatum. Item, quia forma relativa, ut sæpe dixi, etiam secundum, esse ad, inest et realiter existit in subjecto, ergo in illo habet suam existentiam sibi accommodatam. Ita ergo de divinis relationibus philosophandum censemus. Et fundamenta contraria soluta sunt, et in sequenti capite aliquid addemus.

## CAPUT VI.

QUOMODO TRANSCENDENTIALIA PRÆDICATA, RES, ALIQUID, ENS MULTIPLICENTUR SIMPLICITER IN TRINITATE.

1. *Varia Dei prædicata exponuntur.* — Ut distinctio divinarum personarum exactius declaratur, videndum consequenter est, quænam alia prædicata et rationes eorum multiplicentur in divinis personis ob realem distinctionem earum. Ad quam rem explicandam observandum est, ex prædicatis quæ de divinis personis dicuntur, quædam sumi ex sola essentia et proprietatibus absolutis ejus, de quibus certum est, non multiplicari substantive, ut libro sequenti latius dicemus, quædam vero sumi ex proprietate personali, vel notionali, ut esse genitorem, vel spiratorem, etc. Et de his nulla etiam est specialis controversia, nam si proprietas sit propria unius personæ, clarum est, nomen ab illa sumptum multiplicari non posse, quia et forma, unde sumitur, una tantum est et persona habens talem formam etiam est unica, et ideo dixit Athanasius *unus pater, non tres Patres*, etc. Si vero forma illa communis sit pluribus personis, ut est spiratio activa, tunc eadem erit ratio de illa (servata proportionem), quæ est de attributis essentialibus respectu omnium personarum, ut latius dicemus libro decimo. Alia vero sunt prædicata communiora, magisque indifferentia, quæ ab essentia et a proprietate personali sumi possunt, ut sunt maxime transcendentalia prædicata, et similia. De quibus certum quidem est, quatenus ab essentia sumuntur, non pluraliter, sed singulariter dici de tribus personis, quia in essentia unum sunt, ut libro sequenti videbimus. Atque ita docuit D. Thomas, de hoc prædicato *Res* in 1 part., quæst. 39, art. 3, ad 3, dicens, prout sumitur a substantia, id est, ab essentia singulariter prædicari, sic enim Augustinus, lib. 1, de doctrina Christiana, cap. 5, dicit: *Quod eadem Trinitas summa quædam res est.* Difficultas vero est, antalia prædicata dicantur etiam pluraliter de tribus personis, quatenus a proprietatibus personalibus desumi possunt, quam in hoc capite de tribus prædicatis transcendentibus propositis expediemus, quia faciliora sunt, postea de reliquis transcendentibus, et consequenter de aliis attributis dicemus.

2. *Personas esse tres.* — Primum ergo transcendens est *Res*, de quo non invenio contro-

versiam, omnes enim fatentur, tres personas esse et dici posse tres res. Ita divus Thomas, 1 part., quæst. 30, art. 1 et 3, et quæst. 39, art. 3, ad 3, et in 1, d. 25, art. 4, sic etiam dixit Augustinus 1, de doctrina Christiana, cap. 5: *Tres personas divinas esse res quibus fruendum nobis est.* Unde Anselmus, libro de Incarnatione Verbi, cap. 3: *Nihil prohibet (inquit) duas personas Patrem et Filium dicere duas res, si tamen intelligatur, cujusmodi sint res.* Quam limitationem seu conditionem apposuit contra eos, qui putabant esse tres res quoad naturam, et non tantum quoad proprietates. Quod autem distinctio proprietatum sufficiat, declarat dicens: *Solemus enim dicere rem, quidquid aliquo modo dicimus esse aliquid, qui autem de Deo Patrem, Filium et Spiritum sanctum dicit aliquid dicit.*

3. *Objectio.* — *Satisfit.* — Hinc ergo conficitur ratio, quia unaquæ que persona est aliquares simpliciter et absolute, quia est aliqua substantia vera et realis, et omnis substantia est vera res absolute et simpliciter. Et illæ res inter se distinguuntur realiter, ut probatum est, ergo sunt tres res. Probo consequentiam, quia per hanc numerationem solum indicatur absoluta et realis distinctio inter illas res. Solum potest objici, quia hoc nomen *Res*, ut metaphysici dicunt, sumptum est a quidditate rei. Sed in tribus personis non multiplicatur quidditas, quia quidditas idem est quod essentia, essentia autem non multiplicatur, sed est una tantum: ergo nec nomen *Res*, potest pluraliter dici, juxta regulam positam, quia nomen *Res* substantivum est. Responderi potest primo, quidquid sit de nominis etymologia, formaliter nomen illud non significare essentiam, sed realitatem, quæcumque illa sit. Hæc autem multiplicatur in divinis personis, quia quælibet relatio aliqua realitas est. Secundo respondet D. Thomas, in 1, ubi supra, quamvis in Deo non sit nisi una essentia esse tamen tres quasi formas, quæ habent tres rationes formales quidditativas, nimirum tres relationes differentes in formali, et quasi specifica ratione relationis, et hoc satis esse, ut illud nomen multiplicari possit, quia ex quacumque forma realitatis appellatio *Rei* sufficienter sumitur.

4. *Personas esse tria entia.* — De altero transcendente, scilicet, *Ens*, scrupulosius loquitur divus Thomas in eadem dist. 25, art. 4. Non enim vult, ut concedamus tria entia, sicut tres res. Ratio ejus est, quia ens dictum est abesse: in Trinitate vero non est, nisi unum esse, sicut una essentia, ergo non possunt esse plura entia,

juxta regulam positam, nam ens substantivum est. Nihilominus simpliciter verum censeo tres personas esse tria entia realia. Quod etiam notavit Torres, quæst. 23, art. 3, et sequuntur moderni communiter. Primo, quia D. Thomas, 1 part., quæstione trigesima nona, articulo tertio, ad tertium, inde solum probat nomen *Res* dici pluraliter de tribus personis, quia transcendens est, hæc autem ratio si est adæquata, idem concludit de ente, quia est æque transcendens: sunt enim illa duo prædicata convertibilia, et unum intrinsece includitur in conceptu alterius, et si aliquo modo ratione distingui possunt, unum per se primo dicitur de alio, quod satis est, ut non possit unum multiplicari, quin æque multiplicetur aliud. Re tamen vera illæ duæ voces *Ens* et *Res*, licet fortasse habeant etymologias diversas, tamen quoad rem significatam sunt synonymæ, et idem conceptus mentis illis correspondet, ut constat ex usu et communi modo concipiendi, de quo in Metaphysica, disputatione tertia, dictum est.

5. Tandem confirmatur, simul respondendo ad rationem in contrarium, quia *ens* non significat de formali ipsum esse, sed entitatem quamcumque. In divinis autem personis multiplicantur entitates, et unaquæque relatio est quædam entitas realiter distincta ab altera. Adde, quamvis esse simpliciter non multiplicetur in divinis personis, quia significat esse absolutum, existentias tamen relativas multiplicari, ut dictum est.

6. Dices, hinc saltem sequi divinas personas non esse dicendam simpliciter tria entia, sed solum cum addito, tria entia relativa, quia supra et latius in 1 tom., 3 part., dictum est, non esse simpliciter proferendum; in divinis personis esse tria esse, sed cum declaratione tria esse relativa. Respondetur primo, cum hoc ad modum tantum loquendi pertineat, optimam cautionem esse addere semper illam determinationem, nam et D. Thomas, 1 part., quæst. 39, art. 3, ad 3, dixit: *hoc nomen Res secundum quod pertinet ad relationem pluraliter prædicari de divinis personis*. Secundo dicitur has locutiones, ut simpliciter, vel solum cum addito fiant, multum pendere ex communi usu et modo concipiendi, hic autem habet, ut esse simpliciter dictum sumatur pro esse substantiali, et in Deo pro esse essentiali: *ens* vero non ita, sed dici consuevit de qualibet re, et maxime de persona et supposito quocumque: et ideo non est eadem ratio de utraque voce, unde entitas magis transcendens

esse videtur, quam esse simpliciter dictum, quia entitas non solum de substantiali et essentiali entitate, sed absolute de quacumque realitate dicitur, et ideo etiam ex hoc capite facilius dicuntur tria entia, quam tria esse in modo loquendi, licet in re proportio servetur.

7. De tertio transcendente, nimirum, *Aliquid*, nihil dicere, necesse est, quia neque in re, neque in conceptu ultimo significat aliquid distinctum a præcedentibus. Unde Anselmus supra inde probat personas esse res, quia sunt aliquid, sicut ergo sunt tres res, ita tria aliquid. Quomodo etiam Richardus de sancto Viet., lib. 4, de Trinitate, cap. 8, tres personas vocavit *tres aliquos*, et Patrem dixit esse, *aliquem alium a Filio*. Verumtamen est, quod attinet ad significandi modum, distributionem vel numerationem non tam proprie conjungi cum his terminis *aliquid*, vel *aliquis*, quia includunt signum particulare, cui non proprie additur distributio, ut supra dictum est.

## CAPUT VII.

SINT-NE IN TRIBUS DIVINIS PERSONIS TRES UNITATES TRANSCENDENTALES.

1. *Sensus quæstionis*.—Hæc quæstio, juxta proprietatem latini sermonis, vix potest ad hoc prædicatum, *unum* in concreto sumptum adaptari, quia unum non habet plurale, ut possint dici tres uni, vel tria una, quod si tres personæ dicantur, *tria unum*, illud *unum* singulare est, et ita per illud complexum solum significatur, personas ita esse tria entia, ut sint unum ens: unde recte concluditur, tres personas habere unitatem aliquam transcendentalem, sed per hoc non respondetur quæstioni, an habeant etiam sub aliqua ratione tres unitates. Quod si personæ dicantur esse tres *unus*, et impropria (ne dicam inepta) locutio, et addendum esset (ad vitandum errorem) quis unus. Nam si dicantur tres unus Deus, unus creator, etc., verissime dicuntur, tamen per hoc non explicatur, an præter illam unitatem, in qua conveniunt (de qua libro sequenti dicendum est) habeant alias proprias unitates, in quibus distinguantur. Si vero dicantur tres personæ esse *unus*, addendo aliquid pertinens ad personas, ut unus Pater, etc., erit falsa locutio, ut latius dicemus libro sequenti de aliis terminis similibus. Ob hanc ergo causam non de uno in concreto, sed de unitatibus in abstracto titulum capitis proposuimus. Potest autem abstractum nomen in vi concreti substantivi sumi, sicut

supra dicebamus de nomine existentiae, et sicut in Metaphysica dici solet, unitatem esse principium numeri, nam ibi unitas pro ipso uno sumitur, sic ergo quærimus, an tres personæ divinæ sint tres unitates transcendentales.

2. *Prima opinio negans*.—Aliqui absolute negant, soletque hæc opinio tribui Richardo, sed oppositum docet, ut statim referam. Potest autem suaderi, quia ut talis unitas esset specifica vel numerica, non prima, quia illa est unitas rationis et communis: non secunda, quia alias divinæ personæ essent tria individua numero differentia, quod negat Augustinus, lib. 7, de Trinitate, cap. 8, dicens Divinitatem non esse communem tribus personis tanquam tribus individuis, quia alias essent tres dii.

3. *Resolutio*.—Nihilominus etiam hoc transcendens (si recte sumatur) multiplicatur in divinis personis, duplex enim est unitas, scilicet essentialis et personalis, et prior quidem in divinis personis est una tantum, quomodo Ecclesia Trinitatem vocat *Sanctam et unam unitatem*, et eodem modo loquitur Damasus papa in professione fidei ad Paulinum, et Sophronius, in dicta Epistola relata in 9 Synodo, actione 11. Posterior vero multiplicatur in divinis personis. Ita expresse docet Richardus, in 1, dist. 24, art. 1, quæst. 3, et sumitur ex divo Thoma, 1 part., quæst. 30, art. 3, ubi ait, in Trinitate esse verum numerum transcendentalem, est autem de ratione numeri, ut ex pluribus unitatibus sibi proportionatis constet. Unde in solutione ad 1, recte subjungit: *Unitatem latius patere quam substantiam vel relationem, et ideo oratione utriusque posse convenire divinis personis*. Atque hoc idem sentit Anselmus, dicto libro de Incarnatione Verbi, cap. 3, et Damasceus, lib. 1, cap. 11, et lib. 3, cap. 5, in principio. Et sumitur etiam ex Concilio Rhemensi sub Eugenio III, de quo infra latius dicemus.

4. Ratione declaratur, quia unum nihil aliud est quam ens indivisum in se et divisum a quolibet alio, unitas vero est entitas indivisa, sed unaquæque persona divina in se est indivisa et distincta a qualibet alia, ergo unaquæque habet propriam unitatem personalem, a qua habet, ut sit una persona. Nam formaliter loquendo hoc non habet ex unitate essentiali, alias omnes essent una persona, inde ergo solum habent, quod sint unus Deus, ergo præter hanc unitatem, unaquæque habet propriam unitatem personalem ex propria relatione sumptam, hæc ergo unitas multiplicatur. Confirmatur tandem ex ratione generali transcen-

dentium supra insinuata, nam qua ratione multiplicatur ens vel res, qua transcendens est, debet multiplicari unum, quod est æque transcendens: estque vel de intrinseco conceptu entis, vel ita concomitans, ut sit ab illo omnino inseparabile, ergo proportionem servata, sicut sunt in Deo tres entitates, ita et tres unitates.

5. *Quæ unitas multiplicetur in personis*.—Unde ad rationem in contrarium responderi potest, hanc unitatem neutram ex illis esse, sed habere proprium nomen et rationem, scilicet, unitatis personalis, quæ non est specifica, quia singularis est. Et ideo Concilium Rhemense, sicut admittit tres unitates, ita et tres singularitates. Neque etiam videtur hæc unitas recte dici individualis, quia individuum proprie dicitur ratione naturæ particularis, quomodo Christus Dominus est quoddam individuum humanæ naturæ: sic autem in Deo non sunt tria individua, sed unum Deitatis: quomodo loquitur Augustinus loco citato. Secundo dici potest si unitas individualis non referatur ad naturam, sed ad rei singularitatem, sic tres unitates personales esse unitates individuales seu numericas, quia nulla illarum communis est, sed propria et particularis talis personæ, quæ proinde numeratur distincta ab alia. Quomodo dixit Damascenus, lib. 3, de Fide, c. 4 et 8: *Número non natura, differre divinas hypostases*, et Anastasius Synaita, in libro de Dogmatibus fidei, *personæ*, inquit, *unum sunt natura, non omnino unum numero*, et hoc etiam probant rationes supra adductæ.

## CAPUT VIII.

SINT-NE IN TRIBUS PERSONIS TRES VERITATES TRANSCENDENTALES.

1. *Prima opinio negans*.—Hæc quæstio tam de vero in concreto, ac substantive sumpto, quam de veritate in abstracto tractari potest, tamen quia supposita regula superius tradita, facile est, ex abstractis colligere modum loquendi in concreto, ideo convenienter in abstracto proponitur. Richardus, ergo in 1, dist. 24, art. 1, quæst. 3, ad 1, negat veritatem transcendentalem posse in Deo multiplicari, quia veritas rei, inquit, nihil aliud est, quam essentia conformis, vel conformabilis proprio conceptui talis rei, in divinis autem personis tantum est una essentia, ergo tantum est una veritas. Possumus hanc sententiam confirmare, quia omnis veritas aut est prima, aut infe-

rior illa, sed in Deo non possunt admitti tres primæ veritates, quia esset admittere tres deos, neque etiam tres inferiores veritates, quia necessario futuræ essent imperfectæ, ergo est tantum una prima veritas.

2. Nihilominus existimo, etiam hoc transcendens recte expositum multiplicari in divinis personis. Est autem advertendum, veritatem triplicem esse, in intelligendo, in dicendo, et in essendo, et omnibus his modis veritatem esse in Deo, et Deum esse primam veritatem. In intelligendo quidem, quia per se ipsum ita omnia intelligit, ut nihil, nisi vere possit intelligere, unde hæc veritas in Deo nihil aliud est, quam infallibilis conformitas intelligentiæ divinæ cum omni re intelligibili. Quapropter hæc veritas tantum potest esse una, quia est essentialis, et omnino absoluta, et quia intelligere Dei tantum est unum. Veritas in dicendo est virtus quædam moralis, seu attributum quoddam divinæ voluntatis ratione cuius infallibiliter semper dicit verum, et mentiri non potest, et hæc etiam veritas nullo modo multiplicatur in Trinitate sicut nec voluntas, cuius est absoluta perfectio, seu attributum. Veritas in essendo in unaquaque re est entitas ipsa rei, ut conformis, vel conformabilis vero conceptui ejus, ut suppono ex Metaphysica, disputatione octava.

3. Dico ergo, hanc veritatem in essendo multiplicari in divinis personis secundum entitates personales, seu relativas earum, licet quoad essentiam Dei una sit. Hanc posteriorem partem suppono. Priorem probo imprimis ex illo 1, Joan. 5: *Ut simus in vero Filio ejus, hic est verus DEUS*, ergo personæ Filii dupliciter convenit veritas in essendo, scilicet in ratione Filii, et in ratione DEI. Et priorem veritatem habet ex sua proprietate relativa et incommunicabili. Posteriorem vero ex divinitate communicabili, ergo prima veritas est propria Filii, posterior communis omnibus personis, non communitate rationis, sed reali, quod per se manifestum est, quia Pater est verus Deus, et Spiritus sanctus similiter. Rursus idem discursus fieri potest in Patre, quia et est verus Pater, et verus Deus, et in Spiritu sancto, quia, et est vere procedens, et verus Deus, ergo in tribus personis sunt tres veritates personales, et incommunicabiles, ac communis, sola, et una essentialis, quæ a personalibus ratione distinguitur, cum personales inter se realiter distinguantur.

4. Ratione etiam declaratur, respondendo simul ad fundamentum Richardi. Nam veri-

tas transcendentalis non convertitur cum essentia, sed cum entitate, quatenus omnis entitas habet aliquam rationem formalem seu quidditativam, secundum quam potest habere conformitatem cum aliquo proprio conceptu. Unde in Christo Domino est veritas essentialis hominis, quia in eo est vera natura humana, non tamen est veritas personæ creatæ humanæ, quæ in quolibet puro homine reperitur. At in Deo, cum una essentia, est triplex entitas personalis, quæ potest habere conformitatem cum proprio conceptu suo, ergo est triplex veritas transcendentalis relativa.

5. *Modus loquendi exponitur Damasus papa.* — Est autem circa modum loquendi advertendum, veritatem, Deo simpliciter et sine addito attributam, accipi solere pro veritate naturæ divinæ, quæ essentialis est. Quomodo Damasus papa et Sophronius, quos paulo inferius referemus, sicut aiunt, esse in tribus personis unam æternitatem et unam bonitatem, ita etiam dicunt esse unam veritatem, quod etiam, intelligi potest de veritate morali et intellectuali. Maxime autem hæc absoluta locutio habet hunc sensum, quando additur *Prima veritas*, quia hæc additio indicat supremam rationem veritatis, quæ solum est essentialis, et ideo tres veritates dicendæ semper sunt cum declaratione, seu cum illo addito, *relative*.

6. *Argumentis satisfi.* — Et ita solvitur confirmatio a nobis addita, nam illæ tres veritates in re quidem sunt una. Prima, quia sunt una Deitas, si tamen ex propriis conceptibus præcise considerentur, sunt tres veritates, inter se quidem realiter, ab essentiali autem ratione distinctæ. Unde si unaquaque consideretur secundum id præcise, quod addit supra essentiam, non habet inde, quod sit prima veritas, sed ex essentia, quam includit. Et ideo non sequitur, quod sit imperfecta, cum in re includat totam perfectionem essentiæ, sed solum sequitur, non habere ex illo præciso conceptu totum id quod dicit prima veritas, quod verum est. Denique advertere oportet, aliquando totam Trinitatem dici veram Trinitatem. Sed per hanc locutionem non significatur aliqua veritas positiva, præter eas, quas explicavimus, sed affirmatur et declaratur vera distinctio realis personarum inter se, quæ solum addit illam negationem, quod una persona non sit alia. Sicut etiam dicitur una Trinitas, per quod solum additur negatio, scilicet, quod præter hanc Trinitatem non sit alia, vel quod in Deo non sit plus, quam Trinitas, nec major personarum numerus, quam ternarius.

## CAPUT IX.

SINT NE IN TRINITATE TRES BONITATES, AC SUBINDE TRES PERFECTIONES PERSONALES.

1. *Prima opinio negans.* — *Primum fundamentum.* — Suppono, non esse sermonem de bonitate morali, seu virtutis, constat enim hanc esse tantum unam et essentialem, sicut paulo antea dixi de veritate morali. Est ergo difficultas de bonitate transcendentali, quæ etiam dici potest perfectio entitativa. De quo est prima opinio satis communis, in divinis personis non dari perfectiones personales, quæ et inter se realiter et ab essentiali perfectioneratione distinguantur. Ita tenet Scotus 1, d. 3, q. 1, ad 4, Durandus, dist. 1, q. 3, num. 13, Richardus, dist. 24, art. 1, quæst. 3, ad 1, Capreolus 1, d. 7, quæst. 1, ad 3, contra primam conclusionem articuli secundi, Cajetanus, 1 p., q. 28, art. 2, et ibi frequentius Thomistæ. Fundamentum a priori hujus sententiæ est, quia proprietas personalis in Deo secundum propriam rationem nullam dicit perfectionem. Hujus autem ratio est, quia illa proprietas est relatio, ut infra ostendemus. At relatio relatio in tota sua communitate sumpta non dicit perfectionem, tum quia relatio ut sic, non dicit *in*, sed *ad*, et ideo secundum se non addit perfectionem, unde in creaturis adest et abest sine subjecti mutatione: tum etiam, quia *ad*, ut *ad* commune est relationibus rationis, in quibus nulla perfectio cogitari potest, ergo personalis proprietas, quatenus relatio est, nullam affert Deo perfectionem.

2. *Secundum fundamentum.* — *Tertia ratio.* — *Quarta ratio.* — Aliud vero fundamentum ab inconvenienti est, quia alias una persona haberet perfectionem aliquam, quam non habet alia, et in tribus, vel duabus plures essent perfectiones, quam in una, et sic, et imperfectior esset Trinitas, quam una persona, et nulla persona esset summe perfecta: Confirmatur ab Scoto, quia vel illa perfectio, quam diceret relatio, esset finita, vel infinita. Primum dici non potest, repugnat enim perfectioni divinæ. Si vero dicatur secundum, non poterit in aliquo genere multiplicari, quia in se includet omnem perfectionem, nam hoc est de ratione rei infinite perfectæ. Tandem argumentari possumus, quia si duæ relationes divinæ dicerent duas perfectiones, illæ essent in æquales, atque ita esset major et melior Paternitas, quam Filiatio, quod est absurdum. Sequela patet, quia

illæ relationes differunt quasi specie in ratione respectiva, ea vero, quæ differunt specie semper sunt perfectione inæqualia, ut ex Aristotele in 8, Metaphysicæ sumitur, necesse est enim, ut quæ sic differunt, habeant diversam quantitatem perfectionis, diversitas autem in quantitate facit inæqualitatem: sicut diversitas in qualitate facit dissimilitudinem.

3. *Secunda opinio.* — Hæc sententia, quatenus negat perfectionem in divinis relationibus ut tales sunt, difficilis visa est aliis auctoribus, quia in Deo nihil esse potest, quod non sit summe perfectum, sub omni ratione vera et reali, quæ in Deo sit. Et ideo Major in 1, distinctione 33, ad 2, absolute affirmat, relationes divinas dicere perfectionem simpliciter, *quia sunt*, inquit, *ipsa divinitas*, quod amplius non explicat. Idem tenet Torres, 1 p., q. 28, art. 2, disp. 3, p. 2, in fine, reprobans opinionem Cajetani et Scoti. Ejusque fundamentum solum est, quia quælibet relatio divina est simpliciter infinita in genere entis. Nec sequitur, inquit, aliquam perfectionem esse in una persona, quæ non sit in alia, quia eadem perfectio, quæ in Patre est paternitas, in Filio est filiatio. Unde, si quis argumentetur. Paternitas est aliqua perfectio, et Paternitas non est in Filio, ergo aliqua perfectio non est in Filio: neganda est, inquit, *quia mutatur quid, in ad aliquid*, quæ sunt verba D. Thomæ, 1 p., q. 42, art. 4, ad 2. Quorum sensus est, quia sit argumentum ab absoluto ad respectivum, et consequenter a communi ad particulare, seu a negatione particularis prædicati ad negationem communis, quæ non est bona illatio.

4. *Redarguitur opinio secunda.* — Hæc vero sententia, vel non sibi constat, vel non est diversa a priori. Interrogo enim, an relatio habeat perfectionem tantum ratione essentiæ, quam includit, vel etiam secundum propriam rationem, quam addit? Si solum illud primum dicatur, non negatur ab auctoribus primæ sententiæ, neque ab aliquo potest negari, cum relatio divina sit res increata et ipse Deus. Atque in hoc sensu bene procedit responsio data. Non est tamen hoc punctum quæstionis: sed an ipsa relatio, prout intelligitur aliquid addere essentiæ, intelligatur etiam adjungere aliquam perfectionem et hoc est, quod negant priores auctores. Quod si posteriores hoc affirmare intendunt, nec sufficienter id probant, quia solum id colligitur ex perfectione, quam relatio habet ad essentia: nec bene satisfaciunt difficultati, coguntur enim, si conse-